

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی

دانشکده علوم سیاسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M. A)

رشته علوم سیاسی

موضوع:

نقش ارتش پاکستان در شکل گیری طالبان

استاد راهنما :

جناب آقای دکتر محمد سهرابی

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر حمید پیشگاه هادیان

پژوهشگر :

گودرز ملکی

سال تحصیلی:

تابستان ۹۱

تقدیر و تشکر

اینجانب لازم می دانم از زحمات اساتید محترمی که در انجام این تحقیق مرا یاری و راهنمایی کردند تشکر کنم. همچنین از زحمات همسرم که در انجام این تحقیق و همچنین تایپ آن به من کمک کردند، تشکر می کنم

تعهذنامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانف گورز ملکی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد به شماره دانشجویی ۸۸۰۸۳۷۳۹۰۰۰ در رشته علوم سیاسی در تاریخ ۹۱/۶/۱۶ از پایان نامه خود تحت عنوان نقش ارتش پاکستان در شکل گیری طالبان با کسب نمره و درجه دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق رو پژوهش انجام شده توسط اینجانف بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را پذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانف مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء:

بسمه تعالی

در تاریخ ۹۱/۶/۱۶

گودرز ملکی دانشجوی کارشناسی ارشد علوم سیاسی از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره به
حروف و با درجه مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه: .....
۳	فصل اول: کلیات .....
۴	۱-۱- بیان مسأله .....
۵	۲-۱- هدف تحقیق .....
۵	۳-۱- اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن .....
۶	۴-۱- سوالات و فرضیه‌های تحقیق .....
۶	۱-۴-۱- سوال اصلی تحقیق .....
۶	۲-۴-۱- فرضیه تحقیق .....
۶	۵-۱- متغیرها و واژه‌های کلیدی .....
۶	۶-۱- روش تحقیق .....
۶	۷-۱- محدودیت‌ها و مشکلات تحقیق .....
۷	۸-۱- پیشنهاد تحقیق .....
۱۰	۹-۱- سازماندهی تحقیق .....
۱۲	فصل دوم: چارچوب نظری تحقیق .....
۱۳	۱-۲- ارتش، جامعه، سیاست .....
۱۴	۲-۲- میلیتاریسم: ارتشی شدن جامعه و سیاست .....
۱۶	۳-۲- انگیزه ورود نظامیان به عرصه سیاست .....
۱۹	۴-۲- شرایط و عوامل تمایل نظامیان به مداخله در سیاست .....
۲۳	۵-۲- سطوح مداخله نظامیان .....
۲۴	۶-۲- عوامل مؤثر در سیاستگذاری خارجی .....
۲۵	۱-۶-۲- ارزشها و اعتقادات .....
۲۶	۲-۶-۲- زمینه‌های تاریخی و فرهنگی .....
۲۶	۳-۶-۲- تصویر کلی از سیاست بین‌المللی .....

۲۶	۲-۶-۴- برداشت‌ها
۲۶	۲-۶-۵- مشکلات داخلی و افکار عمومی
۲۷	۲-۶-۶- نیازهای داخلی
۲۷	۲-۶-۷- ساختار نظام بین‌المللی
۲۷	۲-۶-۸- نهادها و دستگاه‌های تنظیم‌کننده سیاست خارجی
۲۷	۲-۶-۸-۱- نهادهای نظامی
۲۸	۲-۶-۸-۲- سازمانهای اطلاعاتی و جاسوسی
۲۹	۲-۷- اهداف ملی
۳۳	۲-۸- منافع ملی
۳۷	۲-۹- امنیت ملی
۳۹	فصل سوم : نقش ارتش پاکستان (آی. اس. آی.) در شکل‌گیری طالبان
۴۰	۳-۱- هویت گروه طالبان
۴۴	۳-۲- نقش ارتش در ساختار قدرت در پاکستان
۴۸	۳-۲-۱- سازمان اطلاعات پاکستان (آی. اس. آی.)
۵۰	۳-۲-۲- اهداف آی. اس. آی.
۵۱	۳-۲-۳- تشکیلات اداری آی. اس. آی.
۵۱	۳-۳- ارتش پاکستان، احزاب سیاسی و مسئله طالبان
۵۳	۳-۴- ارتش پاکستان، احزاب مذهبی و مسئله طالبان
۵۸	۳-۵- موضع‌گیری احزاب مذهبی پاکستان درباره طالبان
۶۳	۳-۶- نقش ارتش پاکستان در ظهور و تجهیز طالبان
۶۳	۳-۶-۱- نقش پاکستان در تأسیس نخستین دولت مجاهدان در کابل
۶۴	۳-۶-۲- نقش پاکستان در جنگ و بی‌ثباتی دولت مجاهدان
۶۶	۳-۶-۳- ظهور طالبان در صحنه سیاسی افغانستان
۶۹	۳-۶-۴- نقش ارتش پاکستان در حاکمیت طالبان
۷۴	۳-۶-۵- تسلط طالبان بر کابل

فصل چهارم: مطامع منطقه ای ارتش پاکستان در بکارگیری ابزار گونه طالبان..... ۷۵

۴-۱- اهداف سیاسی پاکستان در افغانستان و نقش طالبان..... ۷۶

۴-۲- اهداف اقتصادی ارتش پاکستان در افغانستان..... ۷۸

۴-۳- اختلافات هند و پاکستان و نقش طالبان..... ۸۱

۴-۳-۱- برآورد تهدید متقابل اسلام‌آباد - دهلی طی ۶۰ سال..... ۸۱

۴-۳-۲- زمینه های اختلاف هند و پاکستان..... ۸۴

۴-۴- روابط ایدئولوژیک پاکستان با عربستان و نقش طالبان..... ۸۸

۴-۵- روابط پاکستان با آمریکا و مسأله طالبان..... ۹۱

فصل پنجم : نتایج وپشنهادات :..... ۹۴

منابع و مآخذ..... ۹۹

مقدمه:

ارتش در پاکستان قدرت برتر است. از تاسیس پاکستان در سال ۱۹۴۷ تا کنون این کشور با مشکلات امنیتی مواجه بوده و موجودیت خود را در خطر دیده است. نگرانی از امنیت ملی و تلاش برای حفظ حاکمیت باعث شده است نظامیان و ارتش در نزد افکار عمومی پاکستان به عنوان تنها نیروی حفظ امنیت و حاکمیت ملی مطرح باشند. پاکستان، هند را دشمن بزرگ خود می داند و بر سر بسیاری از مسائل از جمله منطقه کشمیر با این کشور اختلاف دارد و تاکنون در درگیری های نظامی بین دو کشور برتری نظامی با هند بوده است. نظامیان پاکستان بعد از شکست های پی در پی در جنگ با هند، برای تقویت موقعیت خود در برابر این دشمن دیرین به حمایت از گروه های شبه نظامی همچون طالبان به خصوص در منطقه کشمیر روی آوردند.

نظامیان پاکستان به خوبی آگاهند که کشورشان از عمق استراتژیک یا عمق سرزمینی کمتری در برابر هند برخوردار است و این مسئله از لحاظ نظامی و به هنگام جنگ یک ضعف به حساب می آید لذا نظامیان پاکستان برای جبران این ضعف همواره کوشیدند بر افغانستان تسلط داشته یا اینکه یک دولت دست نشانده و طرفدار پاکستان در این کشور حاکم کنند.

البته تسلط بر افغانستان تنها به دلیل یافتن عمق استراتژیک در برابر هند نیست بلکه پاکستان با افغانستان هم بر سر بسیاری از مسائل از جمله اختلافات مرزی و مسئله پشتونهای دو طرف خط مرزی دیوراند، اختلاف دارد. نظامیان پاکستان نگران ملی گرایی پشتونهای دو طرف خط مرزی بین افغانستان و پاکستان هستند و اگر این ملی گرایی باعث استقلال پشتونها شود، موجودیت پاکستان به خطر می افتد و دیگر کشوری به نام پاکستان وجود خارجی نخواهد داشت. نظامیان پاکستان همواره از طریق دستگاه اطلاعاتی خود - آی اس آی - با ملی گرایی پشتون و دولت های ملی گرا در افغانستان مخالفت کرده اند. با توجه به این مسائل تسلط بر افغانستان از دو جهت برای ارتش پاکستان اهمیت دارد از یک طرف موقعیت پاکستان در برابر هند تقویت و از عمق استراتژیک بیشتری در برابر دشمن اصلی خود یعنی هند برخوردار می شود و از طرف دیگر با تسلط بر افغانستان از

شورش های ملی گرایانه در منطقه پشتونستان جلوگیری کرده و مانع از اتحاد پشتونهای دو طرف خط مرزی دیوراند می شود . لذا نظامیان پاکستان به خصوص آی اس آی برای تحقق این اهداف در دهه ۹۰ گروه طالبان را بهترین گزینه دیدند و از این گروه در جهت سیاستهای خود در افغانستان و منطقه استفاده کردند . در این تحقیق نقش ارتش پاکستان و سازمان آی اس آی در شکل گیری گروطالبان بررسی شده است.

فصل اول:

کلیات

۱-۱- بیان مسأله

گروه طالبان در سال ۱۹۹۴ میلادی، با تصرف قندهار در صحنه سیاسی افغانستان ظاهر شد و توانست با تصرف شهرهای مختلف و کابل پایتخت، بر افغانستان تسلط پیدا کند. این تسلط تا سال ۲۰۰۱

میلاادی ادامه داشت. در این مدت، طالبان حکومت و امارت خاص خود را در افغانستان پیاده کرد. هر چند این گروه سرانجام به دلیل اقدامات تروریستی و جنایت‌های بی شمار، در حق مردم افغانستان و همچنین پناه دادن به بن لادن (رهبر گروه القاعده که بعنوان عامل اصلی حملات یازده سپتامبر به برج‌های دوقلوی آمریکا معرفی شده بود) با حمله آمریکا به افغانستان به حاشیه رانده شد، اما همچنان به عنوان نیروی قابل توجه در صحنه سیاسی افغانستان مطرح است. در شکل گیری طالبان عوامل بسیاری از جمله: جنگ‌های داخلی در افغانستان و مشکلات ناشی از آن، عوامل منطقه‌ای و بین‌المللی دخالت داشته‌اند. اما در این تحقیق، نقش ارتش پاکستان به خصوص دستگاه اطلاعاتی آن یعنی (آی اس آی) به عنوان یکی از عوامل مهم منطقه‌ای در شکل گیری طالبان بررسی شده است.

پیدایش گروه طالبان در افغانستان مشکلات و مسائل مختلفی را برای کشورهای همسایه افغانستان از جمله ایران و هند به وجود آورده است. ارتش پاکستان با نفوذ و تسلطی که بر این گروه دارد، سعی می‌کند، اهداف و سیاستهای خود را در منطقه به خصوص در افغانستان از طریق طالبان دنبال کند. پاکستان از یک طرف با افغانستان، بر سر مسایل مرزی باقی مانده از دوران استعمار انگلیس و پشتونهای دو طرف خط مرزی دیوراند مشکل دارد و از طرف دیگر با کشور هند بر سر مسائل مختلف مانند کشمیر، درگیر است. در این تحقیق با نگاهی گذرا به عوامل پیدایش گروه طالبان به طور مفصل به نقش ارتش پاکستان به خصوص آی اس آی در شکل گیری و تجهیز این گروه پرداخته شده است.

ارتش در پاکستان حرف اول را می‌زند به جرأت می‌توان گفت: از زمان پیدایش این کشور در سال ۱۹۴۷ میلادی، ارتش بزرگترین و قویترین حزب سیاسی پاکستان است. به اعتقاد کارشناسان سیاسی، ارتش، کلیدی‌ترین نهاد سیاسی در پاکستان به شمار می‌رود. ارتش پاکستان به کمک شبکه اطلاعاتی خود (آی. اس. آی.) که قدرتمندترین بازوی اجرایی سیاست‌های ارتش در داخل و خارج پاکستان است، بر کل پاکستان تسلط دارد. کودتاهای متعددی در پاکستان رخ داده است و بیشتر، نظامیان بر این کشور حاکم بودند. می‌توان گفت سیاست خارجی پاکستان را نظامیان پیش می‌برند. در این تحقیق، سعی شده است، اهداف سیاست خارجی پاکستان یا به نوعی اهداف نظامیان این کشور در

حمایت از گروه طالبان بررسی شود. ارتش در پاکستان بر احزاب سیاسی و مذهبی این کشور نیز تسلط دارد و از آنها برای پیشبرد سیاستهای خود در پاکستان و افغانستان استفاده می‌کند. بر همین اساس، نگاه و خط و مشی احزاب سیاسی و مذهبی پاکستان به مسئله افغانستان و گروه طالبان نیز در این تحقیق آورده شده است. در این نوشته، ضمن بیان سیاستهای خارجی پاکستان در قبال افغانستان، هند و ایران، تلاش شده است، نقش و جایگاه گروه طالبان، در پیشبرد سیاست خارجی پاکستان و استفاده ابزار گونه ارتش پاکستان از گروه طالبان در تحقق سیاستهای خارجی خود در منطقه بیان شود.

۱-۲- هدف تحقیق

هدف این تحقیق بیان واقعیت‌ها و ارائه راهکار مناسب، برای مقابله با معضل طالبان است. چون با شناخت واقعیت‌ها و حقایق پشت پرده، بهتر می‌توان در تصمیم‌گیری‌های سیاست خارجی در برابر گروه طالبان و حامیان آن عمل کرد.

۱-۳- اهمیت موضوع تحقیق و انگیزه انتخاب آن

اینجانب به دلیل اینکه درباره طالبان و ریشه‌های فکری آن مطالعه داشتم، به این موضوع علاقه مند شدم و آن را به عنوان موضوع پایان نامه خود انتخاب کردم. اهمیت این موضوع از آن جهت است که علاوه بر افغانستان و پاکستان، ایران نیز با مسئله طالبان درگیر است. گروه طالبان به عنوان یک گروه اسلامی تندرو، مشکلات بسیاری را برای کشورهای منطقه ایجاد کرده است. برای مقابله با این گروه و اتخاذ سیاست درست در برابر آن، شناخت ریشه‌های پیدایش آن اهمیت دارد.

۱-۴- سوالات و فرضیه‌های تحقیق

۱-۴-۱- سوال اصلی تحقیق

نقش ارتش پاکستان در کمک به شکل‌گیری گروه طالبان چه بوده است؟

۱-۴-۲- فرضیه تحقیق

ارتش پاکستان به خصوص اداره دوم ارتش (آی.اس.آی) در راستای تقویت و تحکیم قدرت سیاسی و کسب موقعیت برتر منطقه ای به شکل دهی گروه طالبان در قبال افغانستان و دیگر کشورهای همسایه پرداخته است.

۱-۵- متغیرها و واژه های کلیدی

- متغیر مستقل: در این تحقیق، ارتش پاکستان متغیر مستقل است.

- متغیر وابسته: در این تحقیق، گروه طالبان متغیر وابسته است.

- متغیرهای میانگین: کشورهای همسایه

۱-۶- روش تحقیق

روش تحقیق در پژوهش حاضر روش تاریخی، توصیفی و تحلیلی است و با بهره گیری از این روش تلاش شده است با نگاهی به گذشته، اهداف و سیاستهای ارتش پاکستان در حمایت از گروه طالبان بیان شود.

۱-۷- محدودیتها و مشکلات تحقیق

گروه طالبان به دلیل تندرویها و اقدامات تروریستی در نزد افکار عمومی جهان به عنوان یک گروه افراطی و تروریست معرفی شده است. برای همین کشورهایی که حامی اصلی این گروه هستند، نمی توانند سیاست روشن و رسمی در مقابل این گروه اتخاذ کنند. آنها حمایت های خود را پنهانی و از راه های گوناگون و غیر مستقیم انجام می دهند. لذا برای پی بردن به نقش ارتش پاکستان (آی اس آی) در پیدایش طالبان منابع و اسناد زیادی در دسترس نیست. به همین علت در مطالعه این موضوع با کمبود منابع مواجه هستیم. بنابراین یکی از مشکلات اصلی این تحقیق، نبود منابع دست اول است.

۱-۸- پیشینه تحقیق

پدیده طالبان، موضوعی است که از اوایل دهه ۹۰، تا کنون ذهن بسیاری را به خود مشغول کرده است. مطالعه این پدیده، با توجه به مشکلات و مسائل مختلفی که برای جامعه بشری بوجود آورده است، مورد توجه بسیاری بوده است. در اینجا به برخی از کسانی که در این زمینه تحقیق کرده‌اند و در این نوشته نیز از تحقیقات آنها استفاده شده است، اشاره می‌کنیم. یکی از کتابهای که در سال ۱۳۹۰ (ه.ش)، درباره طالبان، چاپ شده است، کتاب "جنیش طالبان از ظهور تا سقوط" نوشته محمد سرافراز است. نویسنده، در کتاب خود به عوامل بین‌المللی و منطقه‌ای پیدایش طالبان اشاره کرده است. سرافراز در این کتاب به صورت کلی به عوامل منطقه‌ای و بین‌المللی پیدایش طالبان اشاره می‌کند. حسام‌الدین امامی در کتاب "افغانستان و ظهور طالبان" با اشاره به عوامل منطقه‌ای و بین‌المللی پیدایش طالبان، به نقش پاکستان و احزاب این کشور در شکل‌گیری طالبان اشاره کرده است. او در کتاب خود اهداف اقتصادی، سیاسی و تاریخی پاکستان در افغانستان را بیان کرده است. امامی در این کتاب نقش پاکستان را در شکل‌گیری طالبان، در کنار سایر عوامل منطقه‌ای و بین‌المللی بررسی می‌کند.

سید عبدالقیوم سجادی هم در کتاب "جامعه‌شناسی سیاسی افغانستان، قوم، مذهب و حکومت" زمینه‌های داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی پیدایش طالبان را بیان می‌کند. او در فصلی از کتاب خود نیز به اهداف سیاسی و اقتصادی پاکستان در حمایت از گروه طالبان، اشاره کرده است. سجادی بیشتر بر جنبه‌های داخلی پیدایش طالبان و برتری قوم پشتون در طول تاریخ افغانستان تاکید می‌کند.

آقای احمد رشید در کتاب خود به نام "سیاست خارجی پاکستان در افغانستان" به نقش و کمک ارتش پاکستان و نظامیان این کشور به طالبان اشاره کرده است. او در این کتاب به نقش رابط پاکستان در رساندن کمک‌های غربی‌ها به طالبان اشاره می‌کند.

یکی دیگر از کسانی که درباره سیاست‌های پاکستان در افغانستان مطالعه کرده است، آقای محمد اکرام اندیشمند است. او جدا از مشارکت در جهاد افغانستان، در مسئولیت‌های مختلف در افغانستان،

فعالیت کرده است و دارای صدها مقاله در داخل و خارج افغانستان بوده و کتابهای چون فتح کابل، سالهای تجاوز و مقاومت، ما و پاکستان را نوشته است. او در کتاب "ما و پاکستان" به اهداف عالی پاکستان در افغانستان پرداخته است. او در این کتاب ریشه اختلافات دو کشور را اختلافات مرزی دانسته و عقیده دارد، پاکستان و ارتش این کشور همواره نگران اتحاد پشتونهای دو طرف خط دیوراند بوده و اتحاد پشتونهای دو طرف خط مرزی را تهدیدی برای خود می‌داند و همیشه خواستار یک حکومت وابسته در افغانستان بوده است و حمایت پاکستان از طالبان را در این جهت می‌داند.

یکی دیگر از کسانی که درباره طالبان تحقیق کرده است، پیتر مارزدن است. او در کتاب خود به نام "طالبان" با بیان ویژگیهای طبیعی افغانستان، تحولات دوران اشغال این کشور توسط شوروی را توضیح داده است. مارزدن در کتاب خود با اشاره به گروه‌های جهادی در افغانستان به نقش آنها در دوره جهاد پرداخته است. او به جنبش‌های اولیه اسلامی در افغانستان از جمله جنبش طالبان اشاره می‌کند و در کتاب خود، خط مشی و سیاست‌های این گروه را بیان می‌کند. مارزدن همچنین به نقش پاکستان در تجهیز گروه‌های جهادی افغانستان و سازمان دهی طالبان، برای پیشبرد اهداف خود در افغانستان اشاره کرده است. مارزدن در کتاب خود بیشتر بر عوامل بین‌المللی پیدایش گروه طالبان تاکید دارد.

کریس جانسون در کتاب "افغانستان کشوری در تاریکی" به ظهور طالبان در افغانستان و اینکه این گروه از کجا و توسط چه کسانی تدارک شده، پرداخته است. او هم در کتاب خود به تجهیز و آموزش گروه‌های جهادی افغانستان از جمله گروه طالبان توسط پاکستان اشاره کرده است. جانسون نقش اقتصادی و ترانزیتی افغانستان در تجارت منطقه را به پیدایش طالبان پیوند می‌زند و می‌گوید پاکستان بنا به دلایل اقتصادی در صدد تسلط بر افغانستان است.

در این زمینه مقالات متعددی نیز نوشته شده است. ارایان اسرپتی^۱ در مقاله "پاکستان و افغانستان، فهم اهداف و استراتژی‌های اسلام‌آباد" می‌نویسد، پاکستان نقشی حیاتی در افغانستان ایفا و با توجه به همسایگی و روابط تاریخی با افغانستان، انتظار نفوذ سیاسی در آن کشور را دارد. این امر به واسطه

---

^۱ - Narayan, Sripathi

بروز منازعات در افغانستان طی سه دهه گذشته تقویت شده است. علاوه بر این در مرزهای مشترک دو کشور قبایل پشتون ساکن هستند که این امر بر تقویت منازعات تاثیرگذار بوده است. او در مقاله خود ضمن بررسی روابط تاریخی میان افغانستان و پاکستان به نگرانی‌های پاکستان در این منطقه به خصوص هند پرداخته و اهداف استراتژیک این کشور در افغانستان را تشریح کرده است. (سایت: آی. پی. سی. اس. ۱۳۸۸)

در مقاله‌ای دیگر به نام "سازمان اطلاعات پاکستان و تروریسم، در پس پرده اتهامات" به نوشته کاپلان^۲، باجوریا^۳ و جی شری^۴، به دخالت طولانی مدت، سازمان اطلاعات پاکستان در امور افغانستان اشاره شده است. در این مقاله به ارتباط سازمان اطلاعات پاکستان با گروه‌های تروریست به نقل از افراد مختلف اشاره شده است. این ارتباطها در اسناد تازه منتشرشده درباره اقدامات آمریکا در افغانستان توسط سایت ویکی لیکس مورد تاکید قرار گرفته است. (سایت سی. اف. آر، ۱۳۸۹، ۱)

در مقاله‌ای دیگر به نام "طالبان و مجلس متحد امل" نوشته مگناس نورل^۵ به بررسی مسأله حمایت پاکستان از شورش در افغانستان و به خصوص طالبان اشاره شده است. این نویسنده در مقاله خود استدلال می‌کند که بدون حمایت پاکستان، شورش در افغانستان تداوم نمی‌یابد. نویسنده در ادامه، حامی اصلی طالبان در پاکستان - مجلس متحد امل - را مورد بررسی قرار می‌دهد و رابطه آن با طالبان و نحوه تأثیرگذاری آن بر روابط پاکستان - افغانستان را تحلیل می‌نماید.

در این تحقیق، ضمن استفاده از برخی تحقیقات و مقالات ذکره شده، بیشتر به نقش ارتش پاکستان به خصوص سازمان اطلاعاتی - آی اس آی - در شکل‌گیری طالبان پراخته شده است. بنابراین وجه تمایز این تحقیق با تحقیقات پیشین، توجه خاص به نقش آی اس آی در تجهیز گروه طالبان است. این نوشتار، نقش ارتش پاکستان در تجهیز و قدرت‌گیری طالبان محور بحث قرار داده است و سعی دارد ثابت کند که ارتش پاکستان و دستگاه اطلاعاتی این کشور - آی. اس. آی. - برای اهدافی خاص

---

^۲ -Kaplan, Eben

^۳ - Bajoria

^۴ - Jayshree

^۵ - Magnus Norell

اقدام به تجهیز و تقویت طالبان در افغانستان کرده است؛ البته به عوامل دیگر پیدایش طالبان نیز اشاره شده است، اما محور بحث، نقش ارتش و آی اس آی پاکستان است.

۱-۹- سازماندهی تحقیق

در این تحقیق در فصل اول -یعنی در کلیات- با طرح سوال و ارائه فرضیه، اهمیت، اهداف، مشکلات و پیشینه تحقیق بیان شده است.

در فصل دوم با توجه به سوال و فرضیه طرح شده مبانی نظری مربوط به دخالت ارتش در سیاست بیان شده است. از طرف دیگر چون در فرضیه تحقیق سیاست خارجی پاکستان و ارتش این کشور در قبال کشورهای همسایه مطرح است، به مبانی نظری مربوط به عوامل موثر در سیاست خارجی از قبیل منافع ملی و امنیت ملی اشاره شده است.

در فصل سوم، نقش ارتش پاکستان و سازمان اطلاعاتی آن در شکل گیری طالبان بررسی شده است. در این فصل ابتدا به ماهیت گروه طالبان و عوامل پیدایش این گروه اشاره شده است. سپس نقش ارتش پاکستان در ساختار قدرت در این کشور و رابطه آن با احزاب سیاسی و گروههای مذهبی پاکستان بیان شده است. در این فصل به رابطه -آی اس آی- با گروههای جهادی افغانستان و نفوذ آن در گروههای مذهبی افغانستان و پاکستان و در نهایت استفاده از طالبان برای تسلط بر افغانستان بیان شده است.

در فصل چهارم، به مطامع منطقه ای ارتش پاکستان و استفاده ابزار گونه از گروه طالبان برای اجرایی سیاستهای خود در منطقه و در قبال کشورهای همسایه اشاره شده است.

در فصل پنجم، با توجه به مطالب ارائه شده در فصل سوم و چهارم نتایج تحقیق ذکر شده است.

فصل دوم:

چارچوب نظری تحقیق